

Максимчук Г. В. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ ІГОРЯ ПАВЛЮКА

Упродовж останніх десятиліть авторські лексичні новотвори стали об'єктом досліджень багатьох мовознавців, таких як Н. Сологуб, В. Шадура, В. Герман, І. Бабій, Л. М'ялковська, Д. Мазурик, Ж. Колоїз, Г. Вокальчук, Н. Адах, Н. Гаврилюк та ін. На основі всебічного вивчення інновацій на початку XXI ст. було укладено низку словників нової української лексики, у т. ч. й індивідуально-авторської, які включають як словники певних напрямів, стильових течій (неокласицизм, шістдесятники), персональні – Василя Барки, Павла Тичини, Миколи Вінграновського, Павла Загребельного та ін., так і регіональний словник авторських лексичних новотворів поетів Рівненщини.

Аналіз мовотворчості кожного окремого автора сьогодні є актуальним уже тому, що творення лексичних номінацій є невід'ємною ознакою ідіостилу письменника і базою поповнення лексичного складу мови. Даром створення індивідуально-авторських одиниць, на думку І. М. Бабій, наділені, насамперед, поети, бо “саме у поетичному тексті такі лексеми органічно вплітаються в образну систему вірша, оскільки вони завжди емоційно й експресивно зумовлені” [1, с. 18]. Мовотворчість сучасних поетів є широким спектром для наукових дискусій, оскільки в лінгвістиці практично відсутні розвідки, присвячені аналізу авторських лексичних новотворів у літературному дискурсі XXI століття. Одним із найрепрезентативніших сучасних словотворців є Ігор Павлюк, поетичний доробок якого вивчається лише з літературознавчого погляду (праці Я. Поліщука, Я. Голобородька, М. Якубовської та ін.). Заслуговує на увагу монографія О. Пухонської, у якій частково висвітлено функцію авторських лексичних новотворів в ідіостилі І. Павлюка [4].

У статті зроблено спробу проаналізувати словотворчість Ігоря Павлюка 90-х рр. XX ст. Предметом дослідження послуговували поетичні збірки “Нетутешній вітер”, “Стихія” та “Чоловіче ворожіння”, у яких зафіксовано понад 100 авторських лексичних одиниць.

За лексико-граматичною належністю новотвори І. Павлюка можна розподілити між чотирма основними частиномовними класами: іменником, прикметником, прислівником і дієсловом.

Найрепрезентативнішими в словотворчості поета є індивідуально-авторські іменники (близько 60 одиниць), які можна об'єднати в такі лексико-семантичні групи:

- а) назви осіб: *ведун, серцевідка-римлянка, хлопець-солдат*;
- б) абстрактні назви: *душеспасення, слово-пластилін, душа-пісня*;
- в) назви явищ природи: *вітер-гайдамака, цвіто-снігопад*;
- г) космічні явища: *зоря-незабудка, місяць-коса, місяць-плужок* тощо.

Варто зазначити, що в словотворчості Ігоря Павлюка репрезентативним є іменники жіночого роду – понад 50 % (*циганка-осінь, коса-річка, Марія-діва* тощо), тоді як іменники чоловічого та середнього родів складають 26 % та 24 % відповідно. На наш погляд, переважання грамеми жіночого роду пояснюється біографічними віхами життя автора, який у ранньому віці залишився без матері.

Серед іменників, які репрезентують середній рід особливою образністю та метафоричністю відзначаються конотативно забарвленні номінації, що належать до четвертої відміни (*шаблень, сфінксеня, віршеня, землятко* тощо) та вживаються зі стилістичною метою, пор.: *З волі чиєїсь / Земля родить /.../ Людей... / А чого б їй / Не народити / Землятко?; Йде душа космічними степами. / Два землятка в пазусі несе; А сфінксенята шуляться зі страху...*

Особливий клас іменників складають плюральні форми онімів, які вживаються у поетичних контекстах з метою узагальнення, наприклад: *Постане Баба. Добра. Кам'яна. / Обабляться і будди, і мамаї; І буде своя простота небес / Дорожча америк жовтих; О людино-лебедині зграї, / Що шукають в зорях Україн!; Я лиш тоді людину осягну, / Коли пілати зробляться святими...*

Специфікою словотворчості І. Павлюка є використання предикатів із метою відображення непроцесуального стану об'єкта: *Роки вмирали, а любов жила. / Було нам срібно, золотодеревно.*

Дієслівні номінації у творчості І. Павлюка представлено не юкстапозитними новотворами, а лише такими, що утворилися від інших частин мови шляхом додавання афіксів (*товстошкірити* – від прикметника *товстошкірий*, *паханувати* – від жаргонного іменника *пахан* тощо).

Більшість новотворів І. Павлюка є абсолютно зрозумілими, із прозорою семантикою, наприклад: *кістково-білий, свічка-зоря, синьовікно, заласкати* та ін. Лише в окремих юкстапозитах важко визначити родову належність поза контекстом: *коса-вечір: А тополі ходять за водою, / Розпустивши коси-вечори...*

Отже, з-поміж авторських лексичних новотворів в І. Павлюка переважають іменники та прикметники, менше прислівників та дієслів. Одиначними АЛН представлені предикати. У словнику не засвідчено таких частин мови як займенник, числівник і вигук, що загалом, як зазначає Г. М. Вокальчук, „характерно для поетичного лексикону ХХ століття, у якому зазначені класи представлені одиничними оказіональними утвореннями” [2, с. 45].

Отже, словотворчий потенціал Ігоря Павлюка є глибоким і виразним. Саме тому “цей непересічний автор і один з найбільш улюблених читачами поет” [3, с. 8], за словами Я. Поліщука, потребує ґрунтовного дослідження.

Список використаних джерел

1. Бабій І. М. Структурно-семантична характеристика авторських неологізмів у романі-баладі “Дім на горі” В. Шевчука / І. М. Бабій // Лексико-граматичні інновації у сучасних слов'янських мовах : V Міжнародна науково-

практична конференція (Дніпропетровськ, ДНУ імені Олеся Гончара, 7–8 квітня 2011 р.) : матеріали / укладач Т. С. Пристайко. – Дніпропетровськ : Нова ідеологія, 2011. – С. 17–20.

2. Вокальчук Г. М. Частотний аналіз авторських лексичних новотворів у поетичному словнику „Молодої музи” / Г. М. Вокальчук, Т. І. Мамчич // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії : [зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту]. – Вип. 14. – Рівне, 2006. – С. 44–47.

3. Поліщук Я. Про вина зелені критичним пером / Ярослав Поліщук // Пухонська Оксана. Творчість Ігоря Павлюка: проблематика та тропіка : [монографія] / О. Я. Пухонська. – Луцьк : ПВД “Твердиня”, 2010. – С. 4–13.

4. Пухонська Оксана. Творчість Ігоря Павлюка: проблематика та тропіка : [монографія] / О. Я. Пухонська. – Луцьк : ПВД “Твердиня”, 2010. – 88 с.